

Sådan kan eleverne arbejde med *Tilløb*

Af Kenneth Jakobsen Bøye

Elevernes mål med undervisningen med udgangspunkt i Fælles Mål:

- * At få kendskab til novellegenren og fortælleforhold
- * At lære at lave personkarakteristik
- * At finde kendetegn for sprog i hverdagsrealistiske noveller
- * At arbejde med tematikker i en tekst

Tilløb er seks korte noveller, der med enkle handlingsforløb og i et dagligdags sprog stiller skarpt på unge drenges problemer og forhold til forældre og kammerater. Det er hverdagsrealistiske skildringer, der spejler et genkendeligt og barskt miljø. Centralt for genren er et fokus på det psykologiske spil mellem de unge drenge, deres forældre, søskende og kammerater. Beskrivelsen af deres dagligdag og indbyrdes forhold og konflikter udfolder sig i *Tilløb* på en ligefrem og hverdagsagtig måde. Novellerne er korte, og derfor er det en god ide at lade eleverne læse novellerne i klassen. Lad dem få oplevelsen af historierne, inden de får at vide, hvad de skal være specielt opmærksomme på.

At åbne teksterne kan gøres ud fra følgende skabelon:

Samtale om tekster

De fire grundspørgsmål

Det kunne jeg lide i teksten

Det kunne jeg ikke lide i teksten

Det undrer mig

Mønstre, jeg genkender fra virkeligheden og fra andre tekster

Læse-log

Skriv ned, hvad du kommer i tanker om, mens du læser teksten.

Det kan være:

1. Noget, du kommer til at tænke på.
2. Andre tekster, du har læst, og som minder dig om denne tekst.
3. Nogle spørgsmål til noget, du ikke forstår i teksten.
4. Nogle ting, du lægger mærke til i teksten, for eksempel ord du kan lide, ord, der er underlige, eller noget, du synes lyder godt eller det modsatte.
5. Nogle meninger om det, du læser. Alt er tilladt.

Fem spørgsmål

Læs teksten.

Find de fem ting, du synes, er vigtigst at få svar på, sådan at du synes, at du rigtig har forstået teksten.

Formuler de fem ting som spørgsmål.
Diskuter de forskellige foreslåede spørgsmål med klassen.
Svar på spørgsmålene. Diskuter svarene.

Herefter skal der arbejdes i dybden med teksterne inden for: genre, personkarakteristik, sprog og tema.

Genre

En novelle betegner en kortere episk fortælling, der normalt beskriver et enkelt handlingsforløb eller en situation og ofte har en iøjnefaldende slutning. *Tilløb* er realistiske noveller.
Fordel novellerne mellem eleverne og lad en gruppe på 3-4 elever få en historie hver.

Opgave 1.

Gå på jagt efter hverdagsrealistiske beskrivelser. Hvad er kendetegnende for beskrivelserne i jeres novelle?

Beskriv med en enkelt sætning handlingen i novellen.

Personkarakteristik

Opgaverne kan løses individuelt eller i små grupper.

Opgave 1:

Hvem er hovedpersonerne i novellerne? Hvordan beskrives de? Hvilke virkemidler bruger forfatteren til at beskrive hovedpersonerne?

Svarene kan findes ved at gå på jagt efter:

* Navne

* Hvad ser og hører jeg-personen?

Hvilke tanker gør han sig? Hvilke forhold har han til sine forældre og venner? Fra hvilket synspunkt opleves historierne?

* Lav en ydre personkarakteristik af jeg-personen ud fra de få beskrivelser, der er af ham i novellen.

Opgave 2:

Lad fædrene i *Gensyn*, *Læreplads* og *Tennis* mødes og lav en dialog, hvor de taler om følgende emner:

* Teenagebørn.

* Hvad er en rigtig mand?

I skal forholde jer til, hvordan de beskrives i novellerne.

Vælg derefter en af de tre noveller og skriv en kort tekst, hvor fædrene har synsvinklen. Skriv evt. blot en episode i en af novellerne om, hvor faren har synsvinklen.

Opgave 3:

Forfatteren har også skrevet billedbøger. Mange af billedbøgerne har temaer, der ligner *Tilløb*. De voksne er barnlige og børnene de fornuftige. Eksempelvis *Fandens far* og *Mor*.

Læs billedbogen *Mor* og diskuter, hvad de voksne i *Mor* har til fælles med moren i *Gensyn*, og hvad sønnen har til fælles med jeg-personen Simon.

Evalueringsopgave:

Omskriv *Mor* til en realistisk novelle. Husk på, hvad du ved om genren realistiske noveller og tænk på virkemidler brugt i novellesamlingen *Tilløb*. Drengen skal være hovedperson, og det er med hans øjne, historien skal fortælles (jeg-person).

Husk enkelt handlingsforløb og gerne en overraskende slutning.

Denne opgave viser, om eleverne har nået målene: kendskab til novellegenren, personkarakteristik og fortælleforhold. Opgaven kan afløse klassens månedlige stilemnne. Evalueringen giver mening for eleverne, da evalueringen er konkret, og samtidig vil det være en god skriftlig opgave, der har et formål.

Sprog

Kim Fupz Aakeson har et helt specielt forhold til sproget og ordene. Læs her, hvad han har udtalt:

TOBAKSSKAB ER ET DEJLIGT ORD

Tobaksskab. Jeg ved dårlig nok selv, hvad et tobaksskab er for noget, og jeg har sandt at sige aldrig mødt et barn, der vidste det. Og så kunne man spørge sig selv og alle andre, hvorfor det dog skulle med, og svaret er, at tobaksskab er et godt ord.

Man kan høre på et tobaksskab, at det er noget meget voksent, det er noget med orden, det er et ord med karakter og farve. Tobaksskab er et dejligt ord, og dejlige ord skal med i børnebøger, i hvert fald i mine børnebøger.

- Kim Fupz Aakeson i *Forfattere fortæller. 10 essays om at skrive børne- og ungdomslitteratur.*

I *Tilløb* bruger Kim Fupz Aakeson et sprog, der understøtter novellernes realisme. Sproget er hverdagsagtigt og de unges, dog uden, at det bliver plat og ødelagt af talesprog. Med enkle sproglige virkemidler tegner Fupz et nærgående billede af sine personer. Eksempel fra *Begravelse*, side 60:

Vi steg ud, min far åbnede bagagerummet og tog kransen ud. Vi gik op mod kirken, min far bar kransen og sørgede for at holde den så højt, at silkebåndet ikke slæbte hen ad jorden. Dem fra hendes klasse havde vindjacker på, almindeligt tøj, de var ikke i sort som os. Jeg tænkte på fugle. Vi gav hånd og hilste på dem alle sammen, de havde kolde hænder og blev udenfor, da vi gik ind i kirken for at lægge kransen.

Her giver de sproglige billeder et indblik i drengens tanker, og hvad der optager ham. Men sproget beskriver også, hvordan han har det. Han holder fast i dagligdagsbetragtninger; silkebåndet, der ikke må røre jorden og pigernes vindjacker. Han holder fast i det konkrete for ikke at miste grebet om sig selv. Men samtidig mærker han pigernes kolde hænder, og han ser sig selv og sin familie som fugle.

I *Tilløb* bruger Kim Fupz Aakeson ikke mange underlige ord. Her holder han sig til ord, der hører hverdagen til. Med enkelte undtagelser:

Læreplads: lugteansigt, perimatnøgle og krumhagen

Tennis: tosehår

Nedtur: konvektion

Opgave 1:

Hvorfor bruger Kim Fupz Aakeson ikke flere ord i novellerne som ”tobaksskab”? (læs Kim Fupz Aakesons udtalelse om sproget og ord op).

Hvad tænker I, når I støder på de enkelte mærkelige ord, han bruger i sine noveller? Hvilken effekt har de enkelte ord midt i alle hverdagsordene?

Opgave 2:

Find eksempler på sprog, der er typisk for stilen i *Tilløb*. Hvilket slags sprog er det?

Opgave 3:

Skriv indledningen i *Gensyn* om. Forsøg, ud fra det kendskab I har til Kim Fupz Aakesons sprog, og syn på sprog at tilføje sproget noget karakter og farve. Brug gerne ord, I selv finder på. I må dog ikke lave om på selve meningen i indledningen.

Tema

I Kim Fupz Aakesons billedbøger, børnebøger og historier for større børn skriver han ofte om forholdet mellem børn og voksne. Ofte ud fra vinklen, at det er de voksne, der er forkerte på den og børnene og de unge, der er de fornuftige eller i hvert tilfælde handler fornuftigt.

Opgave 1:

I hvilke af novellerne er det de voksne, der er for ”langt ude”? Hvad gør de, som I synes, er forkert? I hvilke af novellerne er det de unge, der opfører sig dumt? Hvad gør de? Drag gerne billedbogen *Mor* ind i diskussionen.

Evalueringsopgave:

Kim Fupz Aakeson har skrevet manuskript til spillefilmen *Mirakel*.

Filmen har også en snert af realisme og er dog så langt fra.

Se filmen og diskuter, hvilke temaer filmen peger på, og hvilket sprog filmen bruger.

Hvilket forhold har mor og søn? Og hvilke tematikker har filmen til fælles med novellerne i *Tilløb*.

Skriftlig opgave:

Slut af med at skrive filmen om til en realistisk novelle. Du skal koge filmen ned til et enkelt handlingsforløb og lave sproget om. Lad dig inspirere af *Tilløb*. Temaet skal passe til novellesamlingen.

Fag: Litteraturarbejde/dansk		Forløb: Novellesamling <i>Tilløb</i>	
Fagligt område/faglige mål:	Stof/tekster:	Aktiviteter:	Evaluering:
- Kendskab til sproglige virkemidler - samspil mellem sprog, tekst, genre, indhold og situation - fortolke, vurdere og perspektivere tekster ud fra umiddelbar oplevelse og analytisk forståelse - genre, komposition, fortælleforhold, fremstillingsform, tema og motiv, sprog og stil samt meningen i tekster og andre udtryksformer selvstændigt og i samspil med andre	<i>Tilløb</i>, novellesamling <i>Mor</i>, billedbog <i>Mirakel</i>, film	Mundtlige og skriftlige opgaver individuelt og i gruppe Se detaljeplanlægning	Mål: Elevernes mål med undervisningen. Mål som tager udgangspunkt i punkterne i Fælles Mål: *At få kendskab til genren novelle og fortælleforhold *At lære at lave personkarakteristik *At finde kendetegn for sproget i realistiske noveller *At arbejde med tematikker i en tekst Evaluering af mål: To skriftlige opgaver og en mundtlig diskussion i klassen: Se opgaverne i detaljeplanlægningen